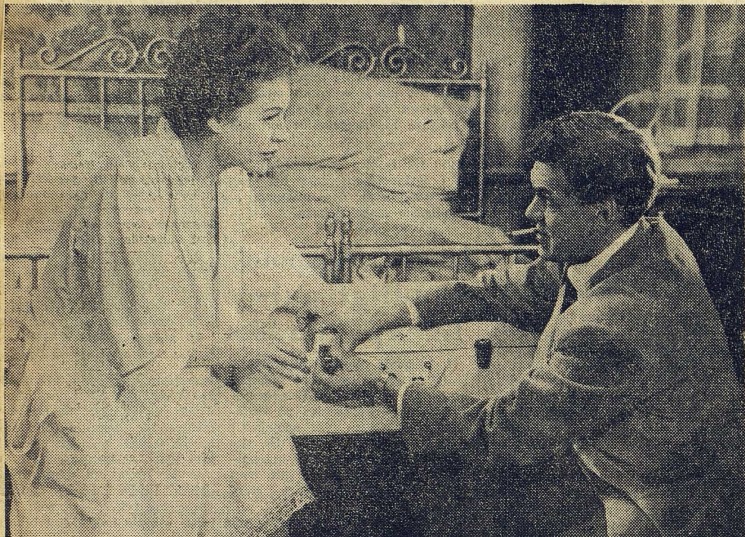

28/7

BEDRAGNA ÄKTA MÄN

Hustrun och älskaren i Amsterdam. Phyllis Calvert och Paul Scofield i en scen ur föreställningen på Globe Theatre i London av Graham Greenes nya pjäs "The Compliant Lover", som Herbert Tingsten här skriver om.

TVÅ AV ENGLANDS mest kända författare har samtidigt git ut arbeten med exakt samma intrig: en man blir bedragen av sin hustru och återvinner henne genom total tolerans. Ledmotivet är inte passionens rätt, utan en obegränsad erotisk gästfrihet; det är inte fråga om tragedi, utan om komedi på gränsen till fars. Böckerna blir goda exempel på hur man i en värld där allting är tillåtet behandlar teman som för några årtionden sedan skulle ha varit lämpade för sorgespel och förtvivalde inre och yttre upp- görelser.

Graham Greene har i sitt senaste skådespel, *The Compliant Lover*, uppfört i London för några veckor sedan och nu utgivet i tryck, helt avstått från att förkunna katolicism och underverkstro. Huvudfigurerna är tre, en tandläkare och dennes hustru samt en bokhandlare som blir hustruns älskare. "Den överseende älska-

ren" är emellertid den äkta mannen, tandläkaren. Hans yrke gör honom i det brittiska snobberiets ögon löjlig och tråkig, bättre folk kan möjligen bjuda en läkare på middag men inte en tandläkare. Därför illustrerar *Observer* i sin starkt kritiska recension skådespelet med följande versrader:

*A handsome young dentist was drilling,
and as he arrested decay,
to the duchess whose tooth he
was filling
these eloquent words he did say:
"Oh, please ask your dentist to
dinner,
his man's will cause you no
pain.
Oh, please ask your dentist to
dinner
and uphold western values again."*

Victor Rhodes är inte bara tandläkare, utan i de båda första scenerna en speciellt komisk tandläkare. Hans humor består i "prac-

tical jokes", i att lägga konstgjorda glödande cigarrer på bordduken och att under stolskuddar placera speldosor som fungerar då man sätter sig i stolen; han talar oavbrutet, under belåtna skratt över sina förfärliga lustigheter, och berättar på kvällarna för sin hustru om lyckade fyllningar och stiftänder. Hustrun karaktäriseras knappast; hon är blott en uttråkad kvinna som till varje pris vill ha omväxling. Då hon av bokhandlaren, som åtminstone i jämförelse med mannen verkar en smula bohemisk och äventyrlig, bjuds på en resa till Amsterdam följer hon tveklöst med; skådespelets kulmen är ett stycke sängkammarfars, då den äkta mannen överraskar de älskande, men i sin bottenlösa enfald inte begriper vad de har för sig. Men i de följande scenerna blir allt anorlunda. Tandläkaren får reda på förhållandet och förvandlas till en ädel och kultiverad man; han erbjuder hustrun att fortsätta förbindelsen med den äkta mannen som beskyddare, men denna nobless kommer, det framgår av sista scenen, att återföra den leklystna till den äktenskapliga ledsamheten. Skådespelet blir läsbart och spelvärt genom Greenes replikkonst, men det är också litet erotiskt uppiggande och ger en dosis moral. Högre än Maugham, Coward eller Rattigan når Greene knappast, men det är inte omöjligt att han får en liknande popularitet. Personerna är dockor; inte ett ögonblick tror man att de ängslas, tvekar och lider.

David Garnett förespås en stor framtid då han för snart fyrtio år sedan debuterade med "Lady into Fox". Men sedan många år har han, utom lysande memoarer, endast skrivit behagliga och subtila småsaker, med erotik och äventyr som replikpunkter. För ett år sedan kom "A Shot in the Dark", en pikaresk med kommunistiska intriger, lesbisk kärlek, mord och italienska resebilder. Nu har Garnett i *A Net for Venus* skildrat en triangel av samma slag som Greenes. En vetenskapsmans yngre hustru blir kär i en cirkusartist; mannen uppdagar förbindelsen och bistår de älskande med råd och död. Hustrun delar sig mellan mannen och älskaren, men förkastar slutligen den otroligt brutale och vulgäre artisten. Det finns något mera spänning och känsla i denna bok än i Greenes drama, men den kultiverade toleransen ger romanen dess prägel av lätt komedi.

HERBERT TINGSTEN